

роботах таких науковців, як М. Малєїн, Л. Красавчикова, М. Малєїна, З. Ромовська та деякі інші вчені. Тому право на недоторканність житла і склалося, здебільшого, як один із принципів конституційного, кримінального, кримінально-процесуального, адміністративного права, де воно розглядалося, зокрема, в аспекті недоторканності житла як об'єкта матеріального світу, а не як особистого немайнового права людини.

Поняття “недоторканність житла” може розглядатися в різних аспектах. У юридичному значенні воно може проявлятися як об'єктивне право (правовий інститут недоторканності житла) і як суб'єктивне право (право на недоторканність житла). Однак, крім юридичного існує ще й фактичний аспект: недоторканності житла як фактичного стану, тобто реальне користування громадянами соціальними благами, що пов'язані з усамітненням у своєму житлі і т. д.

Цивільно-правові форми реалізації вказаного права наповнюють його особливим змістом. Недоторканність житла не означає, так би мовити, фізичну недоторканність відповідного житлового приміщення або його частини. Якби сутність права на недоторканність житла зводилася до заборони ламати двері, вибивати скло, проламувати стіни, підпалювати його, то подібне право мало чим відрізнялося б від відповідних майнових прав – власності чи користування. Тоді не виникла б потреба фіксувати це право в Конституції України, закріплювати норми цивільно-правової регламентації і встановлювати кримінальну відповідальність за порушення недоторканності житла, оскільки для його захисту достатньо було б норми, передбаченої ЦК України, що зобов'язує правопорушника компенсувати майнову шкоду повною мірою.

Аналізуючи книгу другу Цивільного кодексу України (“Особисті немайнові права фізичної особи”), необхідно зазначити, що право на недоторканність житла, як і усі особисті немайнові права фізичної особи, відповідно до ст. 269 Цивільного кодексу України є невід'ємним від носія, позбавленим економічного змісту (немає грошового еквіваленту), виникає в особи з моменту народження чи іншого моменту, що прямо передбачений законом, та належить їй довічно.

Таке розуміння особистих немайнових прав дає можливість припустити, що під житлом у праві на недоторканність житла необхідно розуміти місце, де можуть бути зосереджені особисті, приватні інтереси особи, де протікає сімейне та інтимне життя людини.

Звідси можна зробити висновок, що право на недоторканність житла не може трактуватися як недоторканність об'єкта власності – жилого будинку, дачі або об'єкта права наймача за договором житлового найму (окремої квартири, кімнати і т. д.). Недоторканність розуміється тут як абсолютна повага одного із компонентів особистого життя людини, юридичні межі якого визначаються межами фактично наявного в особи на законних підставах житла.

СИСТЕМА СУДІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ ПОСТАНОВ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ТА КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ ЗА ПРАВИЛАМИ ЦПК УКРАЇНИ

К.В. Гусаров

(Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, м. Харків)

Цивільно-процесуальний кодекс України (надалі – ЦПК) передбачає таку систему судових органів, що здійснюють розгляд цивільних справ по суті та перегляд судових актів: місцеві суди, суди апеляційної інстанції та суд касаційної інстанції, яким є нині Верховний Суд України.

Стаття 125 Конституції України передбачає діяльність апеляційних судів відповідно до законів. Суди апеляційної інстанції належать до судів загальної юрисдикції, утворюються та ліквідуються Президентом України відповідно до Закону “Про судо-

устрій” за поданням міністра юстиції, погодженого з Головою Верховного Суду України або головою відповідного вищого спеціалізованого суду.

До апеляційних судів належать: апеляційні суди областей, апеляційні суди міст Києва та Севастополя, апеляційний суд Автономної республіки Крим, військові апеляційні суди регіонів та апеляційний суд Військово-Морських сил України (див. Указ Президента України “Про утворення військових апеляційних та військових місцевих судів та затвердження їх мереж” № 769/2001 від 30.08.01 р.). У разі необхідності замість апеляційного суду області можуть утворюватись апеляційні загальні суди, територіальна юрисдикція яких поширюється на декілька районів області. Так, певні частини апеляційних судів Дніпропетровської та Донецької областей розташовані у Кривому Розі та Маріуполі (див. Указ Президента України “Про розміщення апеляційних судів Дніпропетровської та Донецької областей”).

Закон України “Про судоустрій” на сьогодні передбачає створення апеляційного суду України. Однак зараз *de facto* вищевказаний судовий орган не заснований та не функціонує.

На нашу думку, названий орган судової влади не повинен здійснювати свої функції у цивільному процесі. Причиною такого висновку є те, що у проєкті ЦПК зазначено про те, що *всі цивільні справи першої інстанції підлягають розгляду місцевими судами*, постанови котрих можуть бути предметом оскарження до апеляційних судів областей (та прирівняних до них), а також до Верховного Суду як до суду касаційної інстанції.

Існування ж апеляційного суду нині обумовлюється тим, що деякі категорії цивільних справ першої інстанції розглядалися та розглядаються поки що апеляційними судами областей. Таким чином, апеляційний суд України повинен здійснювати перегляд в апеляційному порядку постанов апеляційних судів областей по справах, що розглядалися ними у першій інстанції. З прийняттям нового ЦПК необхідність в існуванні названого органу судової влади відпадає.

Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також прокурор і особи, які не брали участі у справі, коли суд вирішив питання щодо їх права і обов’язків, мають право оскаржити у касаційному порядку до Верховного Суду України рішення і ухвали, постановлені судом першої інстанції, які були предметом розгляду суду апеляційної інстанції, а також ухвали і рішення суду апеляційної інстанції.

На думку автора, цілком справедливим є визнання неконституційним існування касаційного суду України. Гадаю, що найбільш зручним є перегляд судових постанов у касаційному порядку палатою з цивільних справ Верховного Суду України.

На підставі викладеного зазначимо, що, по суті, всі цивільні справи повинні розглядатись місцевими судами першої інстанції. Постанови зазначеного судового органу, які не набрали законної сили, повинні переглядатись в апеляційному порядку апеляційними судами областей (та прирівняними до них). Перегляд у касаційному порядку рішень і ухвал місцевих та апеляційних судів, що набрали законної сили, повинен здійснювати Верховний Суд України.

ВИНА ЯК ПІДСТАВА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

С.В. Девезенко

(Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ)

Інтенсивна зміна суспільних відносин та розвиток теорії цивільного права вимагають нових підходів до основних інститутів, одним з яких є вина як підстава цивільно-правової відповідальності. Можна прослідкувати поступовий відхід від розуміння вини як психічного ставлення особи до своєї протиправної поведінки та її наслідків. Таке трактування характерне більше для кримінальної відповідальності та доводить, що теоретична обґрунтованість сприяла запозиченням із кримінального права. Сучасні дослідження цивілістів роблять акцент на об’єктивному критерії встановлення винуватості.